

Suurpetojen lumijälkien tunnistaminen on haastava tehtävä. Kuvassa kuuden suden lauman jälkijotos pehmeässä lumessa.

Suurpetojen lumijälkien tunnistaminen

Jälkien tunnistaminen talvella voi olla haastava tehtävä. Lumen määrä ja koostumus vaihtelee ja sitä on myös tapana sataa lisää jäljen päälle vaikeuttamaan tunnistusta. Kokenutkin jälkien tunnistaja törmää toisinaan tilanteisiin, joissa lajinmääritys ja yksilöiden lukumäärän selvittäminen on vaikeaa.

ERE GRENFOR

■ ALLA on ohjelista avuksi suurpetojen lumijälkien tunnistamiseen, ensin vinkkejä yleisellä tasolla ja lopuksi lajikohtaiset määrittelyohjeet.

1. Tarkkaile kokonaisuutta ja seuraa riittävän pitkälle

Jälkijonoa tulee tarkastella ensin kokonaisuutena. Jälkijonoa tulee seurata mahdollisimman pitkälle ja tarkkailla eläimen käyttäytymistä jälkien perusteella. Isokokoisen koiran ja suden jäljet on mahdollista erottaa monesti jo tässä vaiheessa: sudella liikkuminen on yleensä hyvin suoraviivaista ja säästeliästä, kun taas koiralla kulku on poukkoilevaa ja epä-määräisempää.

Jälkijonoa tulee seurata niin pitkälle, että voi varmasti päätellä, kuinka monta eläintä on ollut kyseessä. Esimerkiksi paksussa lumessa yhtä jälkeä astuva susilauma erkaneen ennen pitkää sopivassa maas-

tonkohdassa sen verran, että lukumäärä on mahdollista selvittää: asia vaatii jälkijotoksen seuraamista riittävän pitkälle, mikä taas kysyy aikaa ja viitsei-läisyyttä.

2. Tarkkaile kulkutyyliä ja mittaa askelväli

Eläimen kulkutyylin tarkkailu on tärkeää. Neljä tyypillisintä vaihtoehtoa ovat käynti, ravi, laukka ja hyppely. Luonnoneläimet liikkuvat taloudellisesti, sillä etenkin talvisaikaan ei ole varaa tuhlat kallisarvoista energiaa epätaloudellisiin liikkeisiin. Laukka kuluttavana etenemismuotona liittyy tavallisesti joko saalistukseen tai pakoon. Joillekin lajeille, kuten ahmalle, se on lajityypillinen normaali kulkutapa. Hyppely taas on tyypillisesti suurpetoja pienempien nisäkkäiden, kuten jäniksen tai näätäeläinten käyttämä etenemismuoto.

Askelvälin mittaaminen on myös oleellinen asia jälkien

tunnistuksessa. Mittaaminen tapahtuu jäljen varpaankärjestä seuraavan saman jalan varpaankärkeen. Pelkästään askelväli voi tietyissä lumiolosuhteissa paljastaa esimerkiksi lyhytjalkaisen ahman muista isotassuisista otuksista.

3. Mittaa uppouma ja etsi yksittäinen jälki

Tarkkailemalla kuinka syvälle eläin on uponnut, saa arvioitua eläimen painoluokkaa. Joissakin erityisen pehmeissä lumiolosuhteissa normaalisti hyvin hangen pinnalla pysyvä laji, kuten ilves, voi kuitenkin upota yllättävän syvälle. Uppouman kanssa saa siis olla tarkkana, eikä tehdä pelkästään sen perusteella varmaa lajinmäärittystä.

Jälkijonosta tulee etsiä yksittäinen jälki, jossa kypälän jättämä kuvio näkyy mahdollisimman tarkasti. Jos jälkijotokseen on satanut lunta, paras jälki löytyy paikasta, joka on

suojassa lumisateelta. Tätä varten kannattaa hakeutua maastonkohtaan, jossa jälki jotos kulkee esimerkiksi puun alta. Esimerkiksi lumipeitteinen ilveksen jälki voi näyttää yllättävän paljon suden jäljeltä ja harhauttaa kokoneempaakin jahtimiestä.

4. Tarkastele jäljen muotoa ja mittaa kypälän koko

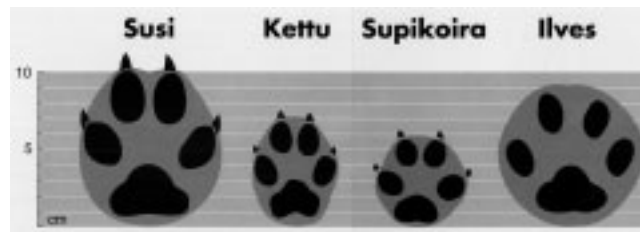
Yksittäisessä jäljessä tulee kiinnittää huomiota jäljen muotoon, varpaiden määrään ja varvasanturoiden sijoittumiseen sekä muotoon. Ahman jäljessä näkyy viisi varvasta, kun taas ilveksellä ja sudella on vain neljän varpaan painallukset. Myös kypälän mahdollinen karvaisuus on tarkastelussa huomioon otettava tekijä. Esimerkiksi ilveksellä on polkuanturoiden ympärillä niin tiheä karvapeite, että ilveksen jälki näyttää pehmeässä lumessa valtavan suurelta.

Kypälän jäljen koon mittaaminen on mahdollista, kun taka-antura ja varpaat erottuvat selvästi. Pituus mitataan keskivarpaan etureunasta taka-anturan takareunaan. Pituutta ei tule mitata kynnen kärjestä, sillä se antaa usein liioitellun mitan jäljen todellisesta koosta.

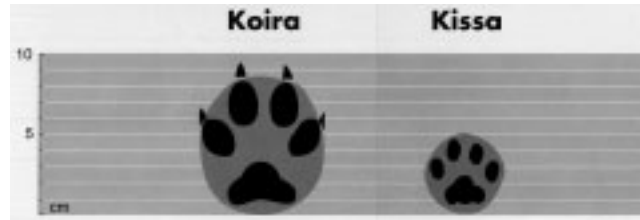
Suurpetojen jäljet

Ahma

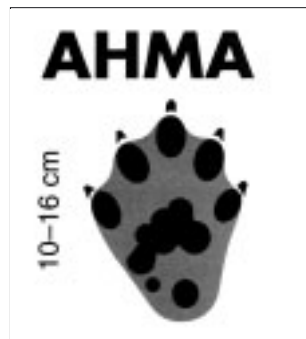
Ahman jäljille on ominaista suuren koon ja tyypillisen asennon lisäksi jälkijotoksesta nä-

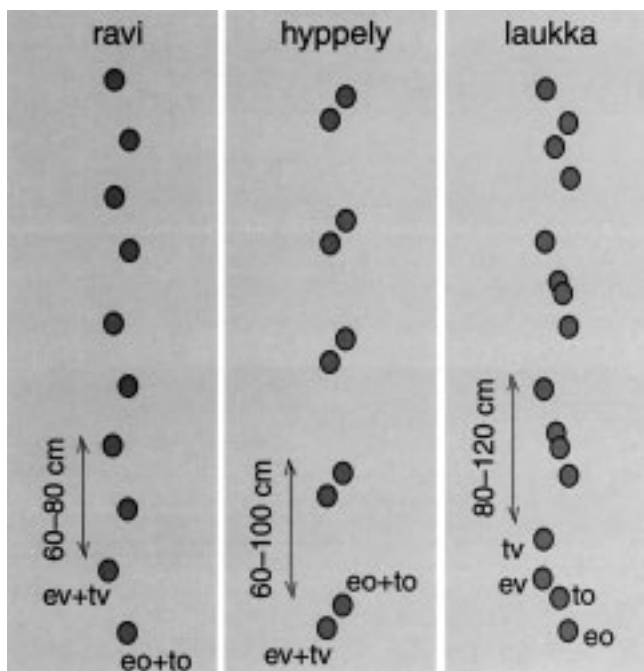
Kuvassa näkyy eri riistaeläinten tassunjälkien kokoeroja. Sudella ei kuitenkaan kaikissa olosuhteissa ole erotettavissa kynsien jälkiä ja joissakin tapauksissa ilves taas saattaa jättää kyntensä esille.

Jälkien tunnistamisessa on tärkeää tunnistaa koira- ja kissaeläinten tyypillisen tassun muodon eroavaisuudet. Kissaeläimen jälki on tyypillisesti leveämpi ja malliltaan pyöreähkö, varvaspolkuanturat sijoittuvat tasaiseen kaareen. Koiraeläimen varpaiden polkuanturat sijoittuvat taas jälkeen nähdän pitkulaisemmin.

Ahman etukypälän jälki. Ahmalla, kuten muillakin näätäeläimillä on näkyvissä 5 varpaanjälkeä.

Ahman jälkijotos on pehmeällä lumella näätäeläimille tyypillistä parihyppeilyä (kuvassa keskellä) Kuvassa merkintä e tarkoittaa etujalkaa, t takajalkaa, o oikeata ja v vasenta.

täeläimille tyypillisesti viisi varvasta ja jälki on muodoltaan kolmiomainen ja kapeneva. Ahman etujalka on suurempi kuin takajalka: kantapää mukaan luettuna etujalan jälki on **12–16 senttiä** pitkä, kun taas takajalan jäljen pituus on **8–10 senttiä**.

Laukassa ahman kolmi- tai nelijälkisen askeljälgjen pituus on **80–120 senttiä**. Pehmeällä lumella ahma vaihtaa näätäeläimille tyypillisille parihypyille, joiden askelväli on **60–100 senttiä**. Ahman liikkumassa nopeasti hyppeväli voi olla jopa **250 senttiä**.

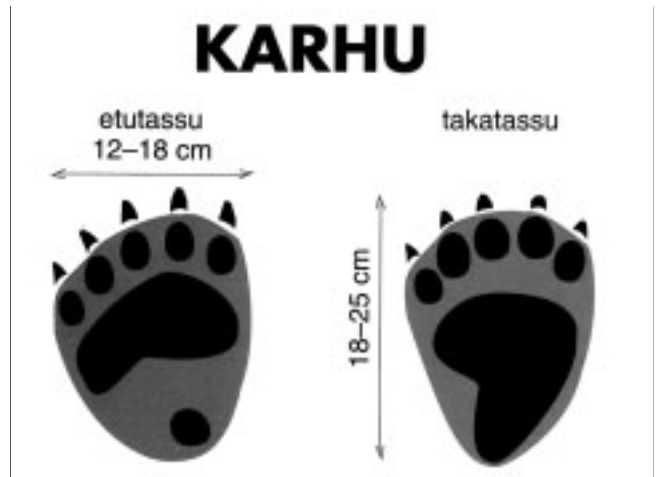
Ahma saattaa vaeltaa päämäärätietoisesti ja yhtäjaksoisesti jopa useita kymmeniä kilometrejä päivän aikana. Se voi luonteeltaan uteliaana keräilijänä muuttaa suuntaansa yllättävästi ja kierrellä tutkimassa puiden juurella ruuan toivossa.

Karhu

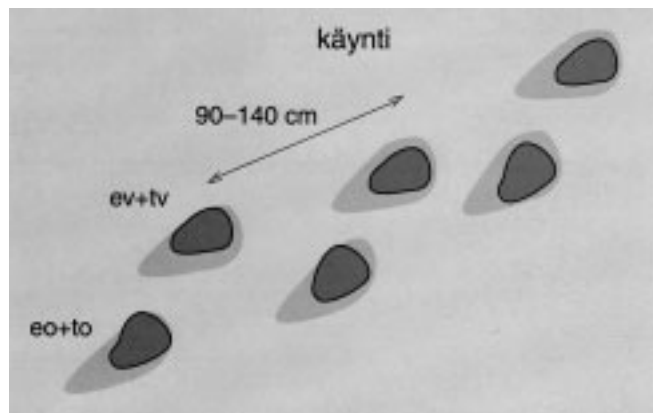
kyvä ahman omintakeinen liikkumistapa. Ahma liikkuu koonsa ja painoonsa nähden suurikokoisilla jaloillaan laukaten upottavallakin lumella kevyesti ja nopeasti.

Ahman jäljessä näkyy nä-

Vaikka karhu nukkuu talviun- ta, se voi olla liikkeellä lumiseen aikaan. Karhu on kanta- astuja ja sen jäljet ovat suuremmat kuin minkään muun luonnonvaraisen eläinlajimme. Sen takakypälän jälki muistut-

Karhun etu- ja takatassun jäljet. Karhu on kanta-astuja, ja jälki on lähes "ihmismäinen".

Karhu kulkee tavallisesti käyden. Kuvassa merkintä e tarkoittaa etujalkaa, t takajalkaa, o oikeata ja v vasenta.

taa hieman toisen kanta-astujan, nimittäin ihmisen jalan jälkeä. Karhun jäljissä näkyy viisi varpaan ja kynnen painallusta.

Karhun etukäpälän jälki on ilman kynsiä mitattuna **12–15 senttiä** pitkä. Naaraiden, nuorten urosten ja pentujen etukäpälän jäljen leveys on alle 13 sentin levyinen. Nyrkkisääntönä voidaan pitää, että mikäli **karhun etukäpälän jäljen leveys on yli 13 senttiä, kyseessä on käytännössä aina uroskarhu.**

Tavallisesti karhu kulkee käyden, ja käyntiaskeleen pituus on **90–140 senttiä**. Karhu kulkee pehmeällä alustalla ja upottavassa lumessa jalat harallaan, mutta jälkijono voi kovalla alustalla olla lähes peräkkäin.

Saalistaessaan tai paetessaan karhu etenee laukalla. Karhun laukkajäljessä toinen etu- ja takakäpälä osuvat samaan jälkeen. Nopea liikkeellähäntö karhulla tapahtuu hämmästyttävän sähköisesti ja voimakkaasti hypyin, jolloin maahan jää parillinen hyppyjälki. Askelvälillä vaihtelee olosuhteista riippuen tällöin **150–250 sentin** välillä. Karhu vaihtaa hypyn laukkaan heti kun se on mahdollista: hypymällä eteneminen on raskaalle eläimelle varsin kuluttavaa.

Ilves

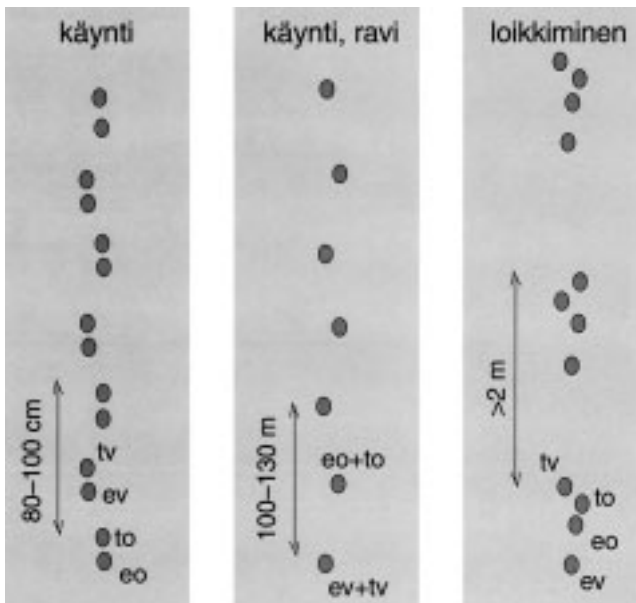
Ilveksen jälki muistuttaa suurennettua kissanjälkeä. Jäljessä on näkyvissä neljä varvas- ja liikkuaan ilves vetää terävät kyntensä tassun sisään lukuun ottamatta joitakin poikkeustapauksia. Varvaspolkuanturat ovat suhteellisesti pienemmät kuin koiraeläinten jäljissä, eivätkä ne ole aivan jälkipainauksen reunoilla. Ne sijoittuvat kissaeläimille tyypilliseen tapaan tasaiseen kaareen, jolloin jälki on pyöreämpi kuin koiraeläimillä. Lumessa ilveksen jälki näyttää ulkoreunaltaan hieman epämääräiseltä polkuanturoiden tuuhean karvoituksen johdosta.

Ilveksen jäljen pituus on keskivarpaiden etummaisesta reunasta keskianturan takareunaan **7–9 senttiä**. Lumessa jäljen ulkoreunojen mukaan mitattuna pituus voi ilveksellä olla jopa **12 senttiä**, sillä karvoitus suurentaa jäljen kokoa. Ilves astuu yleensä tarkasti edellä kulkeviin jälkiin.

Ilveksen tyypillisen käyntijäljen pituus on **80–110 senttiä** ja ravissa askel pidentyy **100–130 senttiin, toisinaan puoleentoista metriin**. Ilves voi voimakkailla takajaloillaan ponnaista jopa seitsemän metriä pitkän loikan. Ilves ravaa myös

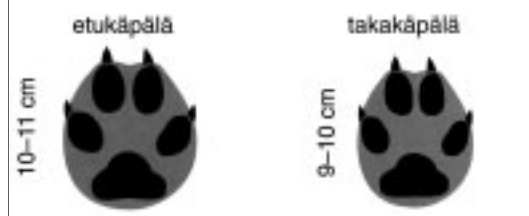

Ilveksen jälki muistuttaa suurennettua kissanjälkeä ja käpälän muoto on pyöreähkö.

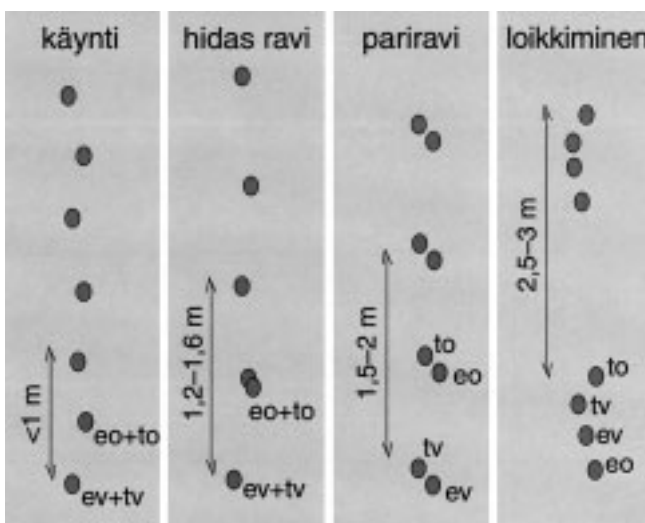

Ravissa ilveksen askel pidentyy 100–130 senttiin. Kuvassa merkintä e tarkoittaa etujalkaa, t takajalkaa, o oikeata ja v vasenta.

SUSI

Susi levittää pehmeällä lumella varpaansa mahdollisimman leveiksi, jolloin ilvekseen sekoittamisen vaara on suuri.

Susi liikkuu usein ravaten ja sen takajalka osuu pehmeässä lumessa tarkasti etujalan jälkeen. Kuvassa merkintä e tarkoittaa etujalkaa, t takajalkaa, o oikeata ja v vasenta.

melko usein, ja lumella se toisinaan laahaa jalkojaan jättäen jälkeensä kaksi yhdensuuntaista jälkiuraa. Ilves etenee suoraviivaisesti, mutta ei yhtä päämäärätietoisesti kuin susi.

Susi

Suden jälki muistuttaa tyypillistä koiraeläimen jälkeä, jossa kaikki neljä varvas näkyvät symmetrisenä kuviona. Jälki on suurikokoinen: etujalan jälki on **10–11 sentin** pituinen ja siinä näkyvät yleensä pitkien ja voimakkaiden kynsien painaumet. Takatassun pituus on **9–10 senttiä**, ja se näyttää hieman pitkulaisemmalta kuin etutassun jälki. Toisin kuin ilveksellä, sudella etu- ja keskivarpaat ovat symmetrisesti omilla linjoissaan.

Susi levittää pehmeällä lumella varpaansa mahdollisimman leveiksi, jolloin **ilvekseen sekoittamisen vaara on suuri**. Kynnenpainallukset eivät ole aina näkyvissä pehmeällä alustalla.

Susi liikkuu mieluummin ravaten, ja sen takajalka osuu pehmeässä lumessa tarkasti etujalan jälkeen. Askelen pituus on silloin **120–160 senttiä**, toisinaan jopa **180 senttiä**. Susi uppoaa pehmeään lumeseen ilvestä syvemälle. Kovalla alustalla suden ravi on menosuuntaan nähden hieman vinottaista ja askelvälillä parijäljissä on silloin jopa **kaksi metriä**.

Aikuinen susi on liikkeissään varsin päämäärätietoinen ja suoraviivainen: askeleet ovat linjassa eikä koiramaista turhaa ”hököttämistä” esiinny. Verrattaessa suden ja koiran jälkeä nyrkkisääntönä voidaan pitää, että **koiran etutassun jälki ei käytännössä koskaan ole kymmentä senttiä pidempi** mitattuna ilman kynsiä.

Susilauman tarkkaa lukumäärää on toisinaan vaikeaa määrittää. Tällöin tulee seurata jälkijotosta sellaiseen maastonkohtaan, jossa lauma on hajaantunut tai käynyt maakuulle. ■

Lähteet ja lisätietoa:

- Åke Aronson & Peter Eriksson: Eläinten jälkiä, Ota-va 2000.
- Eero Helle & Marcus Wikman: Lumijälkiopas nisäkkäiden lumijälkien tunnistamiseen, Gummerus 1996.
- www.suurpedot.fi
- piirroskuvat: RKTL ja MKJ